

UNITARIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS
ÉLET ÉBRESZTŐJE.

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI BOROS GYÖRGY.

z Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

Tizenkét czikk az unitarismusról.

Ezalatt a cím alatt az Unitárius Közlöny jelen évi 12 számában tizenkét cikket fogunk közölni. Reméljük, hogy ezek a cikkek magukra vonják a figyelmet és élénk eszmecserére fognak anyagul szolgálni. Már megjelent:

- I., *Az Unitárius vallás törvényesítése* Ferencz Józseftől.
- II., *Az Isten eszméje unitárius fölfogás szerint.* Boros Györgytől.
- III., *A mi Jézusunk.*

Jézus evangéliuma.

Mégis, kell, hogy a lélek, mi az emberben van, érintkezésben legyen az Istennel; mert a nélkül hogyan lehetne fölfogni, hogy az Isten befolyással van az emberre, hogy az Isten gondviselő. A lelket nem a test formálja, azt az Isten lehelli az emberbe, s éppen azért a lélek, a mi az emberben van, összeköttetésben áll az Istennel, a ki azt adta.

Mikor száll a lélek az emberi formába? a fogantatáskor-e? azt megelőző időben? vagy a születés pillanatában az első lélegzet vételkor? E kérdésekre Isten csak a hitnek nyilatkozik, de elrejtí magát attól, a ki értelemmel akarja felfogni.

Az analogia és inductio követelményei arra indítanak, hogy ne csak feltegyem, de higgyem is, hogy a lélek az emberbe Isten adja. Az Isten saját lelkét leheli az emberbe. A legrégebbi hagyomány szerint, Mózes tudtul adja, hogy miután az Isten az embert porból megépitette, saját lelkét leheltette belé. Ha a test önerejéből tömecsre tömecsre, parányt parányra rakva, az életerő által felépíti az emberalakot, mint a növény szárát, leveleit, virágját. s ezekben a jövőendő nemzedék feltételeit, kell, hogy a lélek is az emberben intenzíve növekedjék; s ha a test a remeképitésre földi dolgokból: viz, levegő s azok különböző elemeiből veszi az anyagot, kell, hogy a lélek is azon forrásból vegye táplálékát, a honnan született, és ha az életműszeres test bevégezvén pályáját, ismét elemeire bomlik, kell, hogy a lélek is, midőn az emberi test többé nem alkalmas a lakásra, visszatérjen oda, a honnan vétetett, az Istenhez.

Az életerő az emberi test megépitésében arra törekszik, hogy építménye erős, rugalmas, hajlékony, az érzékek lehető legfejlettebbek, az ember remek alkotmány legyen; a léleknek is, mely az emberben van — a mellett, hogy nagyban hozzájárul az alak plasticitálához — van célja; hogy megismerje az ethikai örök igazságokat: a szépet, a jót, az igazat, a jogost, megismerje a számtani, a mértani igazságokat, az elrejtve levő erők törvényeit, hogy élvezhesse a lehető legnagyobb jót, az üdvösséget — hogy mindentudó legyen. Ezeknek érvényesítése végett behatolni törekszik az istenség titkaiba, hogy mint Prometheusz onnan hozza le a szent tüzet, habár a tűz a test kívánságait, indulatait, mint saskeselyű folyton tépni, szaggatni fogná az önmegtágadás által. Ezen nehéz küzdelem tekintetéből Isten kijelentette az ő akarátját, megmutatta az erény ideális maximumát, valamint megállította a test kívánságainak, indulatainak határait, melyen túl az már a bűn és véték területére lép.

Ezeket azért kellett elmondanom, hogy reá térhessek tulajdonképeni célomra, a Jézus evangéliumára.

Az Isten már sokszor, sokhelyt és sokaknak tett kijelentést: Mózes, Canfucse, Zoroaster, Buddha, Mohammed, Jézus által Szinai hegyen, Hymalaján, Arabia pusztáin is tesz folyton

kijelentéseket a természeti erők titkai és törvényeiről. E kijelentések főbb vonásokban annyira megegyeznek, hogy méltán hihetjük, hogy mindenik ugyanazon Istentől származott. Minket az emberek erkölcsi életét illetőleg legfőképpen a Jézus általi kijelentés érdekel, nemcsak azért, mert ebből ismerjük meg Istent és tulajdonságait, a mely szerint az Isten lélek, szent, mindentudó, mindenható, mindenütt jelen való, örök, teremtő és gondviselő, jók jutalmazója, gonoszok megbüntetője stb. hanem legfőképpen azért, mert a Jézus evangéliumából tudjuk meg, hogy az Isten miképpen és mely uton közölte Jézussal akarátját, s vajjon mi is mi módon nyerhetjük meg Isten szeretetét és kegyelmét, mi módon folyamodhatunk hozzá.

Nagyon is feltűnő a Jézus életéből az evangéliumban, hogy Jézus a vagyon, gazdagság és hatalom birtoklását nemcsak nem kereste, sőt azokat legkevésbé sem méltányolta.

Keressétek először — ugymond — az Isten országát s annak igazságát, annak utánna mindenek megadatnak nektek — az én országom nem e világból való — s mikor a kísértő megszólította: Szolgálj nekem s neked adom a föld minden birodalmát, ekként utasította el: megvan irva, hogy a te uradat Istenedet imádd s csak ő neki szolgálj. És az evangéliumban számtalan hasonló értelmű nyilatkozatokkal találkozunk, melyekből meggyőződünk, hogy Jézus a világi vagyonok megvevése által lerázta azon terheket, melyek a földhöz kötötték volna, felszabadította lelkének delejáramát, hogy gondolatai Istennel foglalatoskodjanak, hogy fenn lebegessen az örök világosság fénykörében, az istenség eszméjében, és hogy mint a régi patriarkák: Ábrahám, Jákob, Istennel szólhasson, Isten beszédét hallgathassa, mert ő maga mondta: *a hol van a ti kincsetek, ott van a ti szívetek is.*

De lehetséges-e vajjon s nincs-e abban képtelenség, hogy az ember élvén a földön, lelke fennjárjon az Istennél s vele beszélhessen? És miért ne volna lehetséges, hogy a lélek, a mi az emberben van, az Istennel, a ki lélek, beszéljen? A hang, a mi az ember ajkán kiszól, hullámozást okoz a levegőben, e hullám mind messzebb, messzebb terjed, a fény sokkal sűrűbb rezgést okoz és sokkal sebesebben terjed —: hol van a határ,

a hol a hang és fény rezgése megszűnik? bizonyynyal nem ott, a hol a mi érzékeink már fel nem foghatják, talán folyton és örökké tart a hullámozás a végtelen mindenségben. Ha a hang és fény nagy sebességgel halad, minő gyorsasága lehet a gondolatnak, a fájdalom és jaj sohájának, a miről a classicus magyar költő is írja: *forró sohajtások, lelkennek elszagotott darabjai szálljatok fel az egekbe. . . .* A levegő nem egyszerű elem, külön mediuma, útja van a színeknek, melyek a naptól jönnek; lenni kell külön út és medium a lélek számára is. Ha ez nem így volna, mi haszna volna akkor az imának, a vallásos töredelmességnek? Hogyan nyerhetne akkor az ember az Istentől vigaszt, a töredelmes bocsánatot? s ha ez nem valami ilyenforma képzelet, akarám mondani hit szerint lehetne, mi szükség volna akkor a templomokra? A mig a lélek a vagyoni dolgok szolgálatába van leszorítva, addig olyan, mint a földbe levezetett electromos áram; ha felszabadul, nagy sebességgel rohan a vele rokon elemhez. Az emberi lélek és Isten közötti ezen összeköttetést concrete ugyan bizonyítani nem lehet, mert nem concret dolog, s éppen ezért nevezik hitnek, a lélek legsebbe képzeletének. S ha már a test és lélekből álló embernek természetében van, hogy a megfoghatatlant megtestesíteni akarja, mégis talán szebbe és megnyugtatóbb, mint a sűrű csokolásokkal kinyalt mekkai Kaba kő üdvözítése. A Jézus s az Istennel való így értelmezés következtében mondhatta: *Én csak azokat szólok, melyeket az én mennyei atyám reám bizott; mert én és az atya egy vagyunk.*

De mi köze is van az eangeliumnak a vagyonnal, gazdagsággal, iparral, technikával? azért a gyáros furhatja a gomblyukakat, préselheti különböző hulladékokból a kávészemeket, lugothatja a borsot, száfrányt, egyiknek sem áll útjába, egyiket sem akadályozza, legfeljebb a fősvény gazdagnak, a ki kincseihez szól: *én birodalmam* — és a vagyonos ifjunak, ki Jézust óhajtván követni, nem tud megválni gazdagságától, ezt mondja: *nehezen mennek be a gazdagok Isten országába;* hanem aztán mikor a milliomosnak már nincs több kielégíthetetlen vágya, a bőség betegségébe, életuntságba jut, mikor a kincskereső megörbedve kiaszott testtel és lélekkal rogyik le, akkor azt mondja

nekik: *jertek én hozzám, kik elfáradtatok és én megnyugasztlak titeket.* Volt s lesz mindig Mammon szolgája, földi istenség bálványozó; de lenni fog mindig lélek is, mely a költővel, festővel, zenészszel, szónokkal, művészszel elfelejteti, pillanatokra bár, a földi dolgok szükségét, a szegénységet, hideget, éhséget, nyomort s ég felé tör, hogy ott nyerjen sugalmazást lelkének. Ki nem érzett szellemi foglalkozásai között valaha kisebb-nagyobb mértékben valami ilyesfélét? E nélkül nincs művész, szónok, kitűnőség; mert nincs bátorsága a léleknek, szabadsága a szellemnek, nincs eszményi elvout gondolkozás, nincs resignatio.

Nem lehet gondolni, hogy az Isten azt a mi szép, jó, igaz, erény, csak úgy ledobta volna az égből, és éppen nem kielégítő az ember számára, hogy Isten csak természetfelett lénynek társistennek nyilatkozott volna s az embert kizárná közeléből; ez által a lehetetlenségnek tudata, hogy az ember Istenhez hasonló nem lehet, megfosztaná a törekvés cselekedetétől, apathiába sülyesztené s nem tudná s nem is akarná érvényesíteni Jézus azon utasítását: *legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyá tok tökéletes;* mert nem azt tudja az ember, a mit mondanak, tanítanak, hanem azt, a mit lelkével érez, lát és gondol — s éppen erre mondta a Jézus: *a betű megöl, lélek az, a mi elevenit.* Valóban nekem jól esik és megnyugtat, hogy a Jézust embernek hiszem, emberi voltának tudata bátorítást ad, hogy hasonló módon járulhatok Istenhez, tőle közvetlen vehetek vigaszt szenvedő életemre, leküzdhetem nagymértékben a földi rosszakat, ellenállhatok egy sereg bűn és véteknek s ha elesem is a világ kísértései között, lelkemnek meg-megújuló erőfeszítése által ismét kinyerhetem Isten kegyelmét. S midőn hallom Jézusnak az Istenség körében saturált lelke beszédit: *boldogok a szegények, mert ők örökség szerint bírják a mennyeknek országát, — boldogok, a kik éheznek és szomjuhozak az igazságot, mert ők megelégtettek, — boldogok, a kiknek szívök tiszta, mert ők az Istent meglátják, — boldogok, a kik háboruságot szenvednek az igazságért, mert övék az Isten országa,* akkor nagy kívánsággal kívánok eleget tenni Jézus hívásának: *jer és kövess engemet.*

Az embernek, egyéb czélok mellett, főfeladata az erkölcsi

élet. *Mit használ, ha valaki az egész világot megnyeri is, lelkét pedig elveszti.* A lélek és test, a jó és a rossz az emberben örökös harcban állanak egymás közt. Talán azért teremtette Isten ilyennek az embert, hogy az örökös egymás közötti küzdelemből származzék az erény és véték. Minél erősebb a testi kívánságok indulatja, annál nagyobbra nő a küzdelemben a lélek ereje is. Ha szabad hasonlattal élnem, olyannak képzelem azt, mint a Titánok harcát; óriási fákat gyökerestől szakgattak ki, hegyeket hegyekre hánytak, hogy ledöntsék az Olympust; ennek ellenében annál nagyobb, csudálatos erőt használt az ég ura is a Hekatoncheirákban, a cyklopsokban, hogy leszorítsa a Gigasokat a Tartaroszba, hogy biztosítsa az olympus lakóit s megalapítsa az erkölcsi világrendet. A test és vér hatalmas egy idomtalan szörnyet alkotna, vagy az indulatok és szenvedélyek megsemmisítenék az Isten képére teremtett embert, ha a lélek ereje nem adná meg azt az irányt és formát, mely a teremtőnek principiumában volt.

De nehéz ez a harc, annyival nehezebb, mert sokszor az *Én* is kételkedik, melyiknek óhajtsa diadalát, a testnek-e, a melynek a győzelméhez annyi édes érzés, kék, gyönyör van fűzve, vagy a léleknek, melynek végén alig megérthető üdv van; melyikre hajlandóbb az ember a testi kívánságok kielégítésére, melyhez annyi jóleső érzés van kapcsolva, habár rövid pillanatra; vagy azok megtagadására, elfojtására, elnémitására, a mi annyi fájdalmat, keserűséget, szenvedést okoz, legalább azon pillanatban? Nem csuda, ha ez a gyenge alkotmány, az ember, akkora erők küzdelmének harctere, sokszor időnap előtt összeomlik.

Ily kételkedések között az ember hanyattatván a jó és rossz, a bűn és a véték választása felett, a Jézus evangéliumához folyamodik, s ez az evangélium azt mondja: *Tűrj és szenvedj, a ki arczul üt egyfelől, tartsad a másik orczádat; áldjátok azokat, a kik titeket átkoznak, magatokért bosszút ne álljatak; megbocsáss a tégedet megsértőnek, nemcsak hétszer, hanem hetvenkétszer is -- tégy jót mindenekkel s légy alázatos.* És ezen kijelentések habár mint bűvös zenének akkordjai szállanak szivünkre, de egyszerűsmind azon titkos érzést költik fel: miért is nem tudok

én úgy zenélni; miért nem tudok úgy szólani, úgy érezni, úgy cselekedni, mint a Jézus evangéliuma? Azonban, a kie nehéz feladatok megfejtését bizta az emberre, bizonyára megadta az eszközöket annak megvalósítása végett: *zörgessetek és megnyitattik, kérjetek és megadatik, mert minden kérő megnyeri azt, a mit keres és a zörgetőnek megnyitattik.*

Meg van írva a szentkönyvben, hogy a mennyeknek országát elejétől fogva erővel ostromolják és csak az erők nyerik el. Még Heraklesz is, midőn a keresztúton az erény és vétek nemtőjével találkozott, bár nagy munka volt hozzá kötve, az erényt választotta. Minden erény áldozatok árán szerezhető meg, s különös, hogy már az ősi korban áldozatokkal, többnyire vér, sőt emberáldozattal is, mint a mythoszi időben Iphigenia, a partriarchák korában Jefta leánya megáldozásával vélték az Isten jóakarátját kinyerni. Előjel volt ez az evangéliumnak, hogy a lelki erényekért a test legédesebb, legtermészetesebb kívánságának indulatját kell feláldozni az önmegtartás által.

Jézus legfőbb törvénynek állította fel, hogy *szeressed az Istent teljes szivedből, teljes elmédből és minden erődből.* Isten iránti e mély szeretet önként költi fel — a mint az már a mondat fogalmában is van — a lélek akaratát; behatol ez az Istenség titkaiba, hogy megismerje az Isten kívánságát; a szépet, a jót, az ethikai és aestheticai igazat, s midőn ekként emelkedik fel az ember gondolata; Isten szövetséget köt vele, mint hajdan Ábrahám és Jákobbal s bizonyítékul adja a lelkiismeretet, azt a lelkiismeretet, a mi nem a félelem és rettegés, hanem a lélek útja az Istenhez, az Isten beszéde az emberben.

Gyülölköd-e hát felebarátodat, mert gazdag, hatalmas, uralkodik feletted; a lelkiismeret azt mondja: ne gyülölj. Megakarod torolni a neked okozott szenvedést; a lelkiismeret mondja: tőrj és szenvedj. Nem tudod elviselni a szegénységet, a megbántott hiúság, a megsértett büszkeség fellázítja véredet, a gyalázat érzetében gyilkosság, öngyilkosság gondolata látszik szivedben; kérdezd meg Istent, a lelkiismeret szózatában azt mondja neked: alázd meg magadat, bíz a bosszuállást Istenre, ő megfizet — vagy talán találkozol inséges nyomorulttal, elha-

gyott árvával, tudatlanságban, rabságban szenvedővel; kérdezd meg lelkiismereted; abban szól a Jézus mondása: *beteg voltam és meglátogattál, éheztem és ennem adtál, szomjuhoztam és innom adtál, s mivel egygyel e kicsinyek közül ezt mívelted; én velem cselekedted, menj be az örök életre.* De ki is tudná felsorolni mind azt, a hol a lelkiismeret, mint ítélő bíró, bátorító, vigasztaló lép fel az ember erkölcsi életében? Ezeket a nagy s lényegében kimagyarázhatlan erőket: *ész, akarat, istenszeretet és lelkiismeret*, Isten adta az emberbe az evangéliumban lefektetett erények megvalósíthatása végett és ezek elégségesek is a legvégső cél felé való törekedésre, melyet Jézus így fejez ki: *Szeressed felebarátodat, mint önmagadat. Szeressed még ellenségedet is.*

Sokan mondják, hogy a felebaráti szeretet a Jézus evangéliumának alapja. Hiszem is, hogy az erényeknek végcélja, csúcspontja a felebaráti szeretet, de nem tudnám kimagyarázni, hogy ez a keresztény erényeknek szerző oka is volna. A felebaráti szeretet oly magasztos eszménye az erényeknek, a mi legalább oly formán, hogy azon ideális légkörben ember élheszen, megvalóítható nem leszen.

Mit lehessen gondolni még a szeretet felső foka a szerelemről? Erről a leghatalmasabb erőnyilvánulásról, melyet a test és lélek egyaránt becézve dédelget? A kin hatalmat vesz az erő, a melyet pedig a társadalmi rend, mint kertész a növényt, szüntelen vagdal, törpére nyeseget, virágbimbóit összenyomkódja, hogy ne úgy nőjön, mint a teremtő principiumába volt, az a Nessosz vérivel áztatott öltönyt veszi fel, mely égő tűznek lángjával emészti meg.

A felebaráti szeretet bekövetkezik a Jézus által hirdetett erények gyakorlásával: a kimélet, a gyöngédség, a védelem, a segítség, a jóakarat, az alázatosság, a megbocsátás stb. által és a mikor az összes emberiség alant és fent és minden rétegében át lesz hatva ez erényektől; akkor az emberek úgy fognak élni a földön, mint az angyalok az égben, vagy legalább mint a *római éjszakában* írja a költő; hogy a paradicsom végtelen terjedelmű palotájában az árnyékok egymás mellett lebegnek el, s bár látszik, hogy emberi formájuk van, egyik sem ütközik a

másikba, hanem szellemkint suhannak, jóakarattal mosolyogván egymásra, de akkor az emberek ambroziával és nektárral fognak táplálkozni és nem kenyérrel

De mi hát a jutalom azért a sok lelki harczért, a nagy önmegtágadásért, a küzdelemért? Önmagában van-e az erény jutalma? az ő önérzete az? Vagy talán a legyőzött indulatok romjaiból épített tropheum volna a bére a lélek harczának? Igen, hát ez az. A test itt marad a földön, vissza fekszik az édes anya ölébe, s miután megsiratta új életre költi majd tökéletesebb alakban s csak ismétlődik benne Antaiosz sorsa. Ez a lélek sorsa? . . . A Mythosz azt mondja, hogy Hera megsajnálta a kitett csecsemőt, emlőit nyujtotta neki, s midőn a gyermek erősen szivta, fájdalmában eldobta a csecsemő Herakleszt, a kicseppent tejből származott az égen a tejút, Heraklesz pedig az isteni nedv által hajtotta végre nagy munkáit. A lélek miután elvégzi művét a földön, felszáll a tejút csillagsoportjába. A test meghal, a lélek pedig örökké él az égben.

Csegezy László.

Mi az imádság?

Lelkünk magába száll, hogy Isten képét keresse, azon hittel, hogy benne és általa megnyugodást talál. Kiben a hitnek ezen éltető ereje nem működik, az nem imádkozik. A valás gyógyító irt rendel életünk minden sebeire, de csak azon esetben, ha megbízunk hatalmában.

A természetnek diszei: a mezőn nyíló virágok; lelkünk ékességei, a hit virágai: a jó cselekedetek. A külömbiség abban van, hogy míg azok a teremtés ingyen adományai, mindnyájunk gyönyörködtetésére; ezeket csak áldozattal, és néha egyéni lemondással érvük el.

Értékük ép ezen külömbiségben rejlik, mely becsessé teszi Isten és az emberek előtt.

A ki iót tesz: az imádkozik.

1. Lássunk egy pár esetet. Itt van egy vagyonos ember, lehet gazda, gyáros, vagy kereskedő. Nincsen semmi hivatalban, mely fizetéssel jár, csak tiszteletbeli tisztségeket tölt be, melyekkel a közbizalom ajándékozta meg. Ezek nem adnak egyebet csak tisztességet, nem könnyítik meg senkinek a megélhetést.

Némelyek azt gondolják, hogy évről-évre, élire rakják pénzüket. Pedig az nincs úgy.

Nincsen más jövedelme, mint az, melyet az ekéi után vont barázdák Isten kegyelméből számára megteremnek, vagy a mit, az eshetőségekkel egybeforrott üzlet neki évenként adogat.

Utána lát dolgainak. De a gazdasági évek roszak, az üzlet pang, a várható jövedelmek nem folynak be Családjá, Isten jóvoltából népes és terhei, melyeket fizetnie kell nagyok. Gyakran elgondolkozik, látva, hogy ez vagy amaz a bevételekből nem futja ki. De azért családjának megadja a hozzájok illő életmódot és a közügyekből sem vonja ki magát.

Az állások, melyeket a közéletben elfoglal, igénybe veszik nemcsak tetemes idejét, hanem a már ugysem nagyon teli erszényből is jókora összeget. Már több ezer forintja elment ezen úton a fiatalabb éveiben megtakarítottból és még sok el fog menni ugyanazon csatornán Ezt jól tudja. De azért a hol adni kell köz-jótékonycélra, ő az elsők között van, a vagyonának megfelelő, néha azt meghaladó összeggel, de midőn jövedelmező helyek betöltéséről van szó félre vonul, az utolsó sorba, hol meg sem látható.

Áldozattal él és az áldozatban leli örömét. Olyan az élete, mint a lámpa fénye, amely mentől szebb lánggal ég, annál hamarabb emészti fel önmagát. Másról nem, de meg von magától, a mit lehet. Évekig eljár ugyanazon felsőben, melyet mások, hasonállásuak már rég levetettek volna Azt tartja, hogy jobb a kopott felső és büszke öntudat, mint annak ellenkezője. Ezen hitben, lelkiileg megifjodva hajtja le naponkint álmra fejét. Midőn gondolatai szárnyra kelnek képzelete viszi őt fel magasra, közel Isten birodalmához. S szól: Hozzád kívánkoztam, Uram! Éretted tettem, a mint erőm engedé, áhitattal emlitem szent nevedet és megbízom Nagyságodban.

Imádkozik.

2. Nagy városban vagyunk. Téli éjszakán A hideg szél szemébe fujja a járókelőknek a havat Mindenki igyekszik haza, hogy mi-hamarább megtalálja meleg szobáját Csak az jár még künn, ki azt nem kerülheti ki. Oly kelleetlen idő van, hogy az ember megsajnálja, még a gazdáját kereső, tova iramodó, kutyát is, melyet ura sietségében, hogy előbb bejuthasson, künn felejtett. A lámpák gázvilágát, a reájuk hulló hópelyhek fehér lepellel vonták be. Kétes szürke homály borítja az egész utcát. A házak mind sötétek, lakói lenyugodtak.

Midőn már azt képzelnök, hogy nincsen élő, ki kimerne lépni, a távolból egy fehér alakot pillantunk meg. A mint közelebb jön, látjuk, hogy fiatal leány, viseltes ruhában Dideregve

magára vonja keszkenőjét, mely gyengén védi a nagy hidegtől. Megáll, körül néz, újra tovább megy. A házak számait keresi, melyeket a folyton hulló hótól, mely mindent eltakar fagyos kérgével, nehezen tud leolvasni. Egyszerre megáll. Czélnál van. A házban hires orvos lakik, kit beteg anyjához akar hívni. Csenget. Bebocsátják. Az orvossal kíván beszélni. A szolgál, kit fölkeltek, azt mondja, hogy az orvos-tanár ur csak most fekdüött le és nem meri álmában háborgatni, mert a mult éjjel is beteghez hívták és nagyon fáradt. De a leány ezen nem nyugszik meg, addig kéri őt, míg bejelenti. A bejelentésnek az orvos, természetesen, nem nagyon örül, de, miután helyt van a szive, felkél, hogy a leánnyal beszéljen. És a rimánkodó leány kérésére, kin meglátja az igazi bánat keservét, lemond ezen éjjeli nyugalmáról is, és felkeresi a szegény, elhagyott asszonyt, hogy, ha lehet, enyhítsen fájdalmán

Nemde, midőn így elcsigázva, fáradtan, minden anyagi haszon reménye nélkül, teljesíti a hivatásával járó nehéz kötelességeket, emberiesen, nemesen cselekszik? És ugye? ha nincsenek is szavai imába foglalva, ezen tettét a jó Isten, elfogadja azok gyanánt. Imádkozik

3 Fiatall ember vagy, ki örvendessz az életnek, de ösmered annak komoly felét is.

Falura szándékozol. Meghívtak egy mulatságra, hol barátaid, a jeunse-dorée, szép leányok társaságában, zeneszó mellett együtt lesznek, gyanitod, hogy szived választottja is közöttük. Már napokkal azelőtt kezdesz örülni ezen kilátásba levő kirándulásodnak. A fiatal-élet szárny-probálgatása is felér annak öntudatlan örömeivel, bájával, természetes, hogy kívánczol oda.

Midőn ép haza menőben vagy azon szándékkal, hogy kocsi hozass és a vasutra kihajtasz: látod, hogy a kocsi uton gyermekek játszanak, nem ügyelve arra, hogy mi történik körülöttük. Egy ügyetlen kocsis, ki mámoros fővel, nem bir lovalival, közibük hajt és egy gyermeket legázol. A szegény fiu jajgat. Nem csoda, mert eltört a lába. A kocsis megijed. Nehogy tetten kapják: elhajt, nincs senki, ki segítségére lehetne a szegény gyermeknek. Társai obégnak: Mit csináljunk, mit csináljunk? Nem sokat gondolkozol, oda mégy, felsegíti a kis sebesültet és egy közeli házba viszi. Míg orvosért küldenünk hamarjában beköti lábát és belátva, hogy a gyermek a nyomorultabb osztályhoz tartozik; vigasztalásul pár forintot tesz kezébe, azt mondva, hogy adja majd oda az anyjának. Ezzel még nincs vége, mert megvárja az orvos megérkezését, ki megnyugtatja arról, hogy a törés nem veszélyes és remélhetőleg, hamar fog meggyógyulni.

De mialatt mind-ez történik, eltelt egy jó félóra és te akkor veszed észre, hogy lekéstél a vonatról. Vége a szép mulatságnak! Igaz! De életed forgó gyűrűjére egy oly gyémántot illesztettél, melyre mindig csak örömmel fogsz reá tekinteni.

Társaiddal találkozol később, kérdik, miért nem jöttél el a pompás mulatságra? Elhallgatod a valódi okot, azt mondod: sürgős dolgod akadt.

Mit gondolsz, midőn így cselekedtél titokban, észrevétlenül, nem Istenhez imádkoztál-e? ki mindent lát és igazságosan mérlegeli az emberek tetteit.

4. Ösmerek egy nőt, falun lakik. Támogatója a nyomorultaknak, elhagyottaknak. Konyhájára szegények járnak. Ki hozzá fordul, azt nem bocsátja el segítség nélkül. A betegeket maga felkeresi és gyógyítja. Egy fiatal asszonyhoz maga hetekig eljárt, hogy beadja az orvos által rendelt gyógyszert, mert tudta, hogy különben nem veszi be. Az asszony meggyógyult. A betegeknek, kik nem bírnak kijárni, házaikhoz ételt küld és a férjet oktatja, mikép bánjék elgyengült feleségével, midőn az már végét járja, hogy kevesebbet szenvedjen. A sebesülteket, leányaival együtt, kiket erre betanított, otthon saját kezükkel, maguk kötözzetik. A falun, sok ember köszönheti, hogy még épkéz-lábbal jár és, hogy nem halt éhen, sanyaru évek folyamán.

És midőn ezen sok jót tette, csendben, a nélkül, hogy a hir harangját megszólaltatta volna, csak nemes szive sugallatát követte és midőn nem feledi az igazi jóság azon intését: Tedd a jót, de ne mond-, valyon ezen nemes tettek egész sorozata, nem mind egy-egy imádság Istenhez mellyel őt felkeresi mindennap, annak minden órájában?

S hány ilyen ibolya van elejtve, az emberiség életének zöld pázsintján, áldást hozó gócpontjai azon körnek, melybe a gondviselés helyezi, arról az embereknek, midőn a nagy világ politikáját tárgyalják, sejtelmük sincsen? És hány ilyen imádság járul Istenhez ugyanakkor, melyről az emberek mit sem hallnak? S valyon azért, nem elég magasztosak-e, Szent Nevére?

Oh, bizonyára, Igen!

Menjünk az ur templomába, keressük Istent a szabad természet ölén, annak hatalmas boltívei alatt, avagy lakásunk csendes magányában, tegyük azt mindenütt a megtérés, a megjavulás gondolatával. Vegyük magunkba a felséges szöveget; Ne legyen az falra hányt borsó, mely nyom nélkül pereg le rólunk, hanem tartsuk meg és ápoljuk lelkünkben a keresztény szeretet melegével, mint azt Jézus, a keresztény vallás megte-

remtője, legnagyobb, legnemesebb apostola tanítá. Keressük az Istent a lemondásban, midőn mások boldogságáról van szó, az áldozatkészségben, ha a nyomorultak jóllétének emelése, vagy a szenvedők fájdalmának enyhítése azt kívánja, az önuralomban, midőn méltatlan megtámadásokban egyéni önérzetünk, van sértve. Ezek együtt véve átváltoztatják lényünket és felemelik a hennünk levő egoista, a mások javán rágódó embert egy magasabb piedesztálra: a keresztényiró, gondolkodó és cselekvő ember magaslatára, kinek életében, annak idején a valódi, kereszténynek jó tettei fognak megnyilatkozni. Megalapítóí annyi jónak és nemesnek ezen a földön, barát testvér és ellenség között.

Most a keresztény hit nem tesz különbséget ember és embertársa között, csak azt hirdeti és vallja, hogy: A ki jót tesz: az Istent keresi, és a ki hozzá tér meg: az imádkozik.

Báró Petrichovich Horváth Kálmán.

A hit árán.

— Elmélkedés. —

Sötét felhő ereszkedett Golgatha ormára. Egy-két éhes holló vésztojáslón kiáltoz, repül irány nélkül. Talán érezik, hogy ma nagy napjuk leszen azoknak, a kik vérre szomjuhoznak. Talán ők tanúi voltak annak a törbe fogásnak, a mely ott a Gethsemane fái alatt az éjjel végbement. Hát azt az ezüstpénzt nem látták volt-e ott, mikor az áruló kezébe pengették gyáva zsidó papok!

Különös, hogy a halál környezetét még sötét, rémes háttérrel is körülveszik, a ház falait elsötétítik, mintha külsőleg kellene pótolni azt, a mit csak benn lehet érezni: a gyászt, a bánatot és a fájdalmat.

A tanítvány eladta hitét és e hit árán kiszolgáltatta mesterét a poroszlók kezébe. Ez volt az igazi sötét holló, ez volt az iszonyu gyilkos, a rabló, mert a bizodalmat kicsalta magának és a jó barátot eladta ellenségeinek

A nagypénteki esemény mindig bús hangulatot ébresztett a hívő kebelben, de soha sem oly nagyot, mint a mikor a való életből kellett megtanulnia, mily fájó azon veszteség érzete, a melyet kegyetlen kéz váratlan, orozva ejtett ott, a hol legépebb volt teste és legérzőbb szive.

Az a keserves, hogy erre a nagypénteki szomorú napra mindig hozunk magunkkal kisebb-nagyobb gyászt az életből.

Az a fájó, hogy nemcsak a testet ölik meg, hanem még a lelket is.

Kételkedik valaki ebben? Kérdezze meg azt az ott koválygó, vén fekete hollót. Az látta a valót. Az tudja, hogy egy ifju azt hitte, hogy neki a hite csak olyan, mint elviselt ruhája, melyet amugy is csak borongós időben szokott felöltöni, s így könnyen megválhatik tőle, ha jó pénzt ígérnek helyébe. A könnyelmű csak akkor tér magához, midőn anyja könyjét látja bánatos orcáján, midőn atyja szavát hallja reszkető ajakáról, csak akkor veszi észre, hogy a lélek árát nem a piacon szabják meg, hanem otthon benn a szívben, a legfőbb bíró előtt.

Mi unitáriusok hitünk cselédeit nem ijesztjük az ördöggel, nem fenyegetjük a tisztító tüzzel. Csak egy ítélőszékünk van és azt mindenki magával hordozza. Ez elől nem menekülhet el a leggyávabb hittagadó és a legmerészebb gonosz, mert az a lelkiismeret.

Jézus a hitért feláldozta életét, a mai kor gyermeke a jobb életért, a nagyobb darab kenyérért, eladja hitét. Az dicső áldozat volt, ez közönséges vásári munka. Az után Isten áldás, üdvözölés következik, ez után megvétel, az önbecsülés elvesztése következik. Könnyű választani.

Jézus után Pál és azután ezernyi ezren megismerték az igazságot és az igazság szabadokká tette őket. Servet megismerte az igazságot és meg Dávid Ferencz is, az a máglyát, ez a börtönt szivesebben választotta, mint a harmincz ezüstpénzt, a mely a pokolba sülyesztette volna őket a menyország helyett, a hova így jutottak.

Ez a két út lehetséges csupán. Könnyű hát választani.

A hit árán semmi sem kell, a hitért feláldozunk mindent!

Ez a nagypénteki gyász tanulsága. **Boros György,**

Imádság.

Isten, életem adója, jövőm építője! szent kezed melegét érzem tagjaimon. Az élettelenység dermedt hidege, a halál súlyos köve elvételgett a sírról és az élet csirái fakadoznak mind ott, a hol eddig nem volt jele az életnek. Az enyészettel küzködött nemcsak a természet, hanem az én hitem is. A halállal vívódtam és a reménység kezét nem tudtam utólréni. Csábitott az ármány, hívogatott a kísértő, testemnek vágyait legyezgetve, alkudozott a bűn; de nem lett diadalma, mert te nem engedted, hogy a te szented elvesszen, hanem föltámasztottad a halálból, hogy örök élete legyen. Minden új tavasszal, minden új husvétal újra élem, újra érzem a föltámaszásnak üdvözítő szent érzését s a helyett, hogy panaszt emelnék a szenvedések miatt, hálaadó dicséretet énekelek áldó kegyelmedért, melyet testem

és lelke egész valója átérez. Husvétii örömtől repes szivem és hála jó ajkamra szabadításodért, melyet a jó Jézus evangéliuma és nagy áldozata biztosított számomra. Oh vajha megőrizhetném a föltámadás és új élet magasztos érzelmeit; oh vajha ugy járhatnék a földi élet útain, hogy az emberek látván jó cselekedeteimet, dicsőítnének téged mennyei atyámat! Engedd és add jó Isten, hogy fölséges intézményeidnek megvalósítására én is közreműködhessek, másokat jóra vezéreljek és éljek öntudatom világánál a te atyai jó tetszésed szerint mindörökké.
Amen.

Krisztus és az arany kenyér.

(Legenda.)

Egyszer Urunk, már hogy miért,
A legenda nem szól róla,
Se kérd, se halld, útnak indul
Csak magára, csak titokba.
Megyen, megyen könnyü szerrel,
Vándorbotja útitársa,
Feje fölött egyre jobban
Tűz a forró nap sugára.
El-elmarad ott egy falu
Mosolygó szép határával,
Itt már csak egy tanya látszik
Enyhet adó árnyas fával.
Ámde Urunk halad tovább
Pihenésre nem gondolva,
Nem érzi a fáradságot,
Nem kinozza éhe, szomja.
Majd szegényebb lesz a tájék
Sziklás hegyek útvesztőjén,
Vad fű ropog lába alatt,
Bántja szemét a megtört fény.
S most ereje lankad egyre.
Akaratja bárhogy tartja,
Érzi terhét önmagának
S ott leroskad elhagyatva.
Szellő sem jön, hogy vidítsa,
Kemény sziklán most igazán
Gyötri szomja, éhe kínja
S tán ott pusztul, hogyha arra
Nem vetődik egy vén ember.
Szánja sorsát s kérdi tőle:
»Mi lelt fiam, mi baj, mi kell . . . ?

Szomjuhozol, itt a forrás
— S tenyeréből megitatja. —
Erőre kap Urunk, Jézus,
Köszöni a szivességet
»Jóságodért — mond szeliden —
Megáld a jó Isten téged.«
S egyik jobbra, másik balra
Hazafelé útnak ered
Jézus örül, hogy jobban van,
A másik, hogy jót tehetett.

Jótettének jutalmára
Nem gondolva megy az öreg,
Egyszer csak azt veszi észre:
Tarisznyája nehezebb lett.
Mi lehet az . . . beletekint,
Uram ne hagyj — minő csoda:
Kenyerének egy darabja
Szinarany lett, ott csilloga.
— Nő lett öröm! de milyen nagy,
Alig hisz a két szemének,
Fogja kézbe, merőn nézve,
Féli épségét eszének.
S lohol odább, egyre mondva:
»Nő anyjukom, látod, látod,
Mit viszek én, mit hozok én . . .
Szinaranynyal tele zsákot.
Mert bizony, ha zsák is lenne
A tarisznyám, azt se bánám,
S ha kenyere mind arany vón',
Már én azt is elfogadnám.
Alig, hogy e kívánságot
Megismétli egyszer, kétszer,
Sulyosabb lett a tarisznya,
Nem bir menni a terhével.
Mi lehet az, nézi ismét,
S ámul, bámul a jó öreg:
Mert kenyere . . . minő csuda . . .
Nem arany már, csak kőtömeg.
Olyan hitvány palaféle,
Lelhetsz bőven itt is, ott is.
Ismerheted: napsugáron
Mint az arany még csillog is*

* Csillámpala, Székelyföldön Mária-arany.

— Szegény öreg félre dobja
 S keseregve meggondolja:
 »Ki kevéssel be nem éri,
 Sokja nem lesz annak soha!«

Végh Mátyás

Nők világa.

A kis leányokról.

— Mina Jánosné urhölgy fölolvása a Dávid Ferencz Egyletben márczius
 5-én Kolozsvárt. —

Ki ne gondolt volna örömmel vissza felnőtt korában gyermek éveire? Nehezebb perceiben, a ködön, borun keresztül ki ne látta volna vidám, mosolygó verőfényben gyermekkori kedves emlékeit.

A gondtalanság, melynek alapja, hogy az élet céljairól és jövőendő küzdelmeiről a gyermeknek halvány sejtelme sincs, aranyozza be mosolygó verőfényvel a gyermeki kert. Az ujság varázsa csillog minden tárgyon. A család köréből kiáradó meleg szeretet és a felnőttek jóakaratu gondoskodása mintha minden bajtól megvédne.

Szűk családi körben növekedve, a legtöbb gyermek az iskolába való belépésekor érzi, hogy elhagyta az otthoni kört, mely eddig egész világát képezte. Az új körbe való belépése idején féive látja, mint hagyja magára otthoni kísérője. Szinte fél az új, ismeretlen környezettől, és az elhagyatottság szomorú érzése most vesz rajta első ízben erőt. Nem egy leány gyermek kapaszkodik remegve édes anyja kezébe, mikor a sok idegen arcot meglátja s ismeretlen érzelmekkel csordultig telt szivecskéjén enyhülést adó sirással könnyit.

Szeretettel és jóakarattal, de még sokkal több türelemmel kell hogy közeledjék ilyenkor a tanító, és helyzete valóban nem sokkal könnyebb, mint a gyermeké. A kis leányka szívében nagy gyanu lappang. A tanító jóindulatu közlekedése mögött is valami új veszélyt gyanít. A kellő hangot eltalálni ilyenkor a főfeladat. Nehány barátságos kérdéssel kapcsolatot kell alkotni az elhagyott családi kör és az ismeretlen új környezet között. Nem ritkán ismételni kell a kérdést, míg a várva várt választ félve, töredezetten megkapjuk. Néha azonban, — és ez különösen élénkebb természetű, társasághoz szokottabb

gyermekeknél tapasztalható, — a barátságos közlekedésnek megvan a kívánt eredménye. A gyermeki szivben a kétkedő gyanut elnyomja a most elhagyott otthoni körre való visszaemlékezés Közlékenyebb, bátrabb lesz És nem ritkán, a kérdéssel távolra összefüggő, de neki kedves visszaemlékezéseit mondja el és ezzel létrejött a kapcsolat család és iskola között.

A tanító dolga most már, hogy a gyermeket játékkal, tornával elfoglalja, hogy ne legyen ideje az otthonra gondolni. Az iskolai év első heteiben csak mintegy játszva, észrevétlenül tanítjuk a gyermeket és nem is foghatunk mindjárt az első napon az abc tanításhoz, mint a hogy azt sok szülő még ma is képzeli Nem régen esett meg velem, hogy intelligens szülő az iskolai év harmadik hetében azt izente nekem: „Finom iskola lehet ez, hogy még nem hagynak a gyermeknek semmi leczkét.“ Azt hiszem, ha már hagytam volna a szegény gyermeknek tanulni való feladatot, első sorban a szülő bánta volna meg, ha a gyermek megunva a komoly tanulást, kedvetlenül járt volna iskolába.

Miközben a tanító a kis leánykákkal az új környezetet megszeretteti, egyuttal rendre és figyelemre szoktatja őket. Igen bizony, figyelemre Mert ne higgyék kérem, hogy e sokféle családból összekेरült gyermekcsereg figyelmét valami könnyű lekötöni. A mit otthon e részben kívánnak tőlök, nem valami sok. Hisz hányszor ismétli az édes anya napjában gyermekének: „Aztán vigyázz ruhádra! össze ne mocsold játék közben. A földre ne ülj!“ és így tovább. De az intelmek első felét hallgatva, a gyermek minden gondolata már előre a játéknál van, a másik felét pedig meg sem hallgatja, mert akkorra már kirepül az ejtőn s a mama bizony nagyon ritkán ismételteti a parancsot a gyermekkel, pedig ezzel nagyon könnyű szorral rá lehet szoktatni, hogy a beszédre figyelemmel hallgasson

Azt tartják általában, hogy a leányoknak nagyobb a megfigyelő képességük, mint a fiuknak. Ilyen korban azonban ez még nem nagyon szembetűnő. Öntudatlan képzelet uralja teljesen a gyermek lelkét, de a szép és csinos iránti nagy fogékonyságuk már most is észrevehető. Későbbi lelki világuknak fő motívuma: az érzés már e korban is megvan bennök, de főként érzékenységben nyilvánul. A tanítónak pedig e körülménnyel számolnia kell, hogy a gyermek szeretetét, a mitől a tanítás és főként a nevelés sikere függ, biztosítsa magának. A gyermek egyéniségéhez való alkalmazkodás mellett ez okból számos körülményt kell figyelemre méltatni, nehogy a gyermek érzékenysége miatt megsértődve, elzárja lelkét a tantó elöl.

Az iskolai tanítás és nevelés menetében nagy nehézsége-

ket gördit a tanító elébe a különböző tehetségű és vérmérsékletű gyermekek otthoni nevelése.

Az érzékeny és tulságosan kényeztetett gyermek már a legelső komoly hangon kiejtett figyelmeztetésnél vagy intésnél sirva fakad. A másik leányka szülői talán napi mánkájuk után járva, csak kevés időt szentelhetnek gyermeköknek és a napnak legnagyobb részében magára hagyva a gyermeket, a jó Istenre bízzák nevelését. Ha pedig valami hibát követ el, nem mérve a büntetést a vétség nagyságához, azonnal ütlegelik. Ezekből lesznek aztán az iskolában vagy a nagyon bátortalan és félénk, vagy a veszekedő, rendetlenkedő és jó szóra nem hajlo tanulók. Egyikök makacs és engedetlen, a másik szelid és engedelmes. Egy harmadik heves és erőszakos, egy másik ismét maga a megtestesült engedekenység és nyájasság. Együvé kerül az irigy és az önzetlen, a gyors felfogással megáldott és a lassu észjárású, a szorgalmas és a hanyag gyermek.

Es a leánykák ezen könnyebben felismerhető tulajdonságaik mellett néha mégis valóságos rejtélyek előttünk. Az új benyomások egy pillanat alatt új érzelmeket ébresztenek a fogékony ifju lélekben. A gyorsan változó érzelmek megnyilatkozása néha valósággal zavarba ejtheti az embert és nem ritkán kell, hogy a nevelő a gyermek pillanatnyi kedélyhangulatához alkalmazkodjék, mert már a kis leányban is megnyilatkozik néha egy parányi része a sveszélynek.

A gyermeki lélekkel vele született sok jó hajlamnak a fejlesztése, a roszaknak a kiirtása, ez a nevelő nemes feladata. Mindaddig, mig a kisleány iskolába nem kerül, a feladat csupán a szülőkre háramlik, de a mely perczben az aggódó szülő féltett kincsét az iskolára bizza, a nevelés nagy munkája a szülő és tanító között oszlik meg. Még nem is nagyon régi e sarkalatos elve a pedagogjának, hogy; az iskola ne csak tanítson, hanem neveljen is. Atérzi ez elv fontosságát ma már minden tanító és sohasem mulasztja el a kínálkozó alkalmat a tanítás folyamán, a mikor a jó és nemes érzelmeket, a vallásosság és erkölcs plántáit a gondjaira bizott szivekbe ültetheti és azokat fejlesztheti.

De minthogy a nevelés teljes sikerét csak a gyermek egyéni tulajdonságainak adható ismerete és ennélfogva más-más nevelési eszközök alkalmazása biztosítják, önként következik, az iskola a reá bizott gyakran 60–80 gyermeknek többnyire csak általános és nem egyéni nevelést adhat. Ezért kell, hogy a szülő, ki gyermekét bizonyára nagyon jól ismeri, a tanítót a nevelés munkájában teljes erejével támogassa. Nagyon megkönynyíti ez együttes működést, ha a szülő a tanítóval néha meg-

beszéli a gyermeknek otthoni és az iskolában tanusított magaviseletét, a mely megbeszélés gyakran igen jó utmutatást nyújthat a nevelés további menetére nézve. Hiszen igen gyakori eset, hogy a gyermek az iskolában jó magaviseletű, míg szüleinek otthon az életét keseríti rosszaságával.

Különös gondot igényel éppen a leányok vallási és erkölcsi nevelése, mert a gyermekkorban kapott nevelés hatása ritkán enyészik el, hanem idővel mélyebbé és erősebbé válik és kitörülhetetlen nyomokat vés a szivbe.

Ma, midőn a nő nemes hivatását az egész világ elismeri, igen lényeges, hogy milyen nevelést kap a kis leány, mert a kis leányból nagy leány lesz és később asszony is talán és mint ilyen egy család erkölcsi világának ő a középpontja. Az életért küzdő férj nehéz gondjait megkönnyíteni, gyermekei helyes fejlődésének útját megszabni, az egész családban pedig a vallásos érzületet ápolni és fejleszteni az ő nemes feladata.

Sok ilyen nőt nekünk! A jezsuita papok nagyon csőditették magukhoz az asszonynépet. Mentek a férfiak is, mint szokás csodalátóba. Két unitárius nő meglátta a tóduló tömeget. Szól az egyik: menjünk be mi is hadd halljuk őket. Szól a másik: hogyan, hogy gondolsz te ilyent. Nem restelnéd, hogy valaki ott lásson. Én tudom be nem teszem oda a lábamat a hol engemet pogánynak néznek. A bátor szó megtette a hatást. Tovább mentek dolgot igazítani.

„Sok beszéd szegénység“. Ezt a jó magyar közmondást nem kellene hogy feledje a tanító az iskolában, a szülő otthon. A gyermek hozzá szokik, érzéketlen lesz a sokszori intés, a hosszú erkölcsi leczkézés, szidás iránt. A mit meg kell mondanunk, mondjuk röviden és csendes hangon.

Szivemet hozzád emelem. Imádságos könyv nők számára.

Irta Boros György. Vászonkötés 1 frt 20 kr. Bőrkötés 3 frt. Bársony 5 frt, börmunka 7 frt.

E könyvről a lapok nagy elismeréssel nyilatkoznak. A Prot. E és I lap többek között így ír: „Irodalmi szempontból kiváló termék. Szépen van írva, választékos s mégis vonzó nyelven . . . Az írás modorát követi, melyet nyelvében szépen alkalmaz. Zamatos, kenetes, szívet melegítő . . . Csinos alak, szép nyomás. Szerzőjének tisztelettel gratulálunk szép munkájához.“

A székely népköltészet legszebb virága.

„A legszebb virág“, ily czímeu közli a Kisfaludy-társaság népköltési gyűjteménye a székely népköltészet egyik legszebb termékét. A gyűjtemény szerkesztője, Gyulai Pál, következő magyarázattal kíséri a bemutatott szöveget:

„Ily tárgyú és alkatu költemény ritka, majdnem páratlan a magyar népköltészetben. Protestáns (kálvinista vagy unitárius) népszellem szüleménye, mert az uri szent vacsora kenyere és bora ezeknél osztatik ki, mint a Krisztus testének és vérének jelképe. Az urvacsorát osztó pap a bibliából vett idézetek között hajtja végre e szertartást: „Vegyétek, egyétek, ez az én testem.“ „Ez az én vérem, mely sokaknak bűnök bocsánatjára kiontatik“. Erre czéloz s ily értelemben veendő a költemény e kifejezése is: „Ez a Krisztus teste;“ „Ez a Krisztus vére.“

„Frivolnak tetszhetik, de nem az, hogy a virág, melyet a leányok szeretőjök süvegébe tesznek, egy sorba állítja magát a kenyérral és borral, a szent jelképekkel. A virág is jelkép, az ártatlanság és tiszta szerelem jelképe; ezt is szintén a templomba viszik a leányok a szertartás díszítésére s csak azután tűzik szeretőjök kalapjára“ (*Arany-Gyulai*, Magyar népköltési gyűjtemény. I. köt. 564–565. 1.)

Maga a költemény, mely ez érdekes kísérő sorokra alkalmat nyújtott, következőkép hangzik:

A legszebb virág.

1.

Egy buzamezőben háromféle virág.

Szóval felfelelé a szép búzavirág:

»Szebb vagyok, jobb vagyok annyiból náladnál, —
Engemet leszednek s a templomba visznek;
Nekem mind azt mondják: Ez a Krisztus teste!
Nekem mind azt mondják: Ez a Krisztus teste!«

2.

Szóval felfelelé a szép szőlővirág:

»Szebb vagyok, jobb vagyok annyiból náladnál, —
Engemet leszednek s a templomba visznek,
A templomba visznek s a pohárba töltnek;
Nekem mind azt mondják: Ez a Krisztus vére!
Nekem mind azt mondják: Ez a Krisztus vére!«

3.

Szóval felfelelé a szép szegfűvirág:

»Szebb vagyok, jobb vagyok annyiból náladnál, —

Szúzek, szép leányok engemet leszednek,
Bokrétába kötnek, a templomba visznek;
S a szeretőjeknek süvegébe tesznek. . .
S a szeretőjeknek süvegébe tesznek.*

Látnivaló, hogy igaza van a kitünő műbirálónak, midőn kiváló becset tulajdonít a székelyföldön termett illatos vadvirágnak. Az egyszerű, mégis dallamos külső s a fokozatosan emelkedő beltartalom a balladafélék közé sorozza e gyönyörű költeményt. A gyakori ismétlések és a sűrűn előforduló alliterációk még jobban kiemelik zengzetességét. Legjobban kitűnik e nemből az utolsó versszak, hol a következő helyeken találunk hangzatos betűrimeket:

Szóval fel-felelé a szép szegfüvirág:
Szúzek, szép leányok, engemet le-szednek
S a szeretőjeknek süvegébe tesznek.

Magát a költeményt Szabó Sámuel tanár mentette meg az elfeledéstől. Marosszékről jutott az ő népdalgyűjtő kezébe alkalmasint tanítványai útján; de hogy melyik faluból kapta, arra nem tudtam tőle felsőletet kapni. Marosszék több helységében együtt laknak az unitáriusok a kálvinistákkal. A ki a költemény felöltő józan tartalmát vizsgálja, mely a csillogó költői zománcz alól is szembetűnik, az azonnal az unitárius félnek adja a szerzőséget. Megerősíti e föltevést a Kriza Vadrózsáinak egy rokonértelmű helye, mely jelentős lépéssel visz közelebb a szép költemény eredetéhez.

Szabó Samu ugyanis a hatvanas évek végén jutott a székelyföld „legszebb virágához“, a mi halhatatlan Krizánk pedig már a hatvanas évek elején a következő szép „vadrózsát“ közölte Kereszturiszék vidékéről:

„A högyön való virág azt üzeni a mezőn valónak, hogy mikor találkozozanak? Ez azt üzeni vissza: „Szön-Mihájnapján a fenyőágon, osztán a kendőrágon.“

Kriza azt a magyarázatot fűzi e balladaszerű homályos-ságu népies találós meséhez, hogy a búzavirág (mezőn való virág) izen a szőlővirágnak (hegyen valónak), hogy Szent-Mihály napkor találkoznak egymással a fenyőágon és a kenderágon: „mert — teszi hozzá Kriza — az unitáriusok akkor vesznek urvacsorát s az asztal (értsd az Úr asztala) fenyőfa s az abrosz rajta kenderből szőtt“ (*Kriza, Vadrózsák. I. kt. 348, 349. l.*)

Mint ez értelmezésből kitűnik, az öregek elmés találós meséjétől csak egy lépés kell a szerelmes ifjak szép szegfü bokrétájáig. Ime ez a gondolkodás szülte fennebb bemutatott

szép balladánkat; ez a gazdag költői érzék oltotta be a Keresztürkörnyék illatos vadrózsájába „legszebb virágát“ a székely népköltészetnek *

Kanyaró Ferencz.

Minden ember bensejében van egy hely, egy titkos kamara, a melyben benső érzéseit, legszebb, legédesebb emlékeit őrzi s mindazt, a mi szívének legkedvesebb, befoglalja. Ebben a szentélyben mindenki érzései számára oltárt emel, a melynél fohászait végezi és a melyhez jó és rossz napokban menekül, a a hova visszavonul, hogy onnét jó napokban örömet és rossz napokban vigasztalást és erőt merítsen; nekem is van ilyen szentélyem.

Széll Kálmán.

Magyar hon.**

Magyar hon, magyar nép, hazám és nemzetem,
Törhetlen és örök hozzád szeretetem,
Miként én éltemet javadra szentelem,
Utódról-utódra szentelje gyermekem.

Örök népszabadság, életem világa,
Magyar hon szerelme: keblem vérvirága!
Viruljon mielőbb szabadságod fája,
Áldásom rád, hazám, magyarok hazája!

Irodalom.

Thelogiai ismeretek Tára Zoványi Jenő mező-turi ev. ref. lelkész derék vállalata a II köt. utolsó s a III. köt. első füzetét bocsátotta ki a G - P betűkkel. Egyházi dolgokkal foglalkozóknak mindennapi szükségét pótló. Egy füzet ára 30 kr.

Utnutatás a szőlőművelésre Egy fokos, rendkívül becses munka a czimben megjelölt tárgyról. A földmiv. minister adja csupán egy koronáért, papoknak, tanítóknak egy levelező lapon kérve egészen ingyen.

* Midőn ez érdekes és becses közleményt közreadjuk, olvasóinkat nem szükséges figyelmeztetnünk a népköltészet termékeinek kutatására; de arra igen is kérjük első helyen a lelkész és tanító urakat, hogy a vallási és erkölcsi vonatkozású népszokásokat, szólamokat, verseket és mondásokat gyűjtsék gondosan és küldjék be hozzánk. Most különösen a husvéti szokásokra hívjuk fel szives figyelmüket Szerk.

** Az öreg Madarász Józsefnek a volt korelnöknek, hajdan a fogságban, midőn sem írni, sem olvasni nem volt szabad, e sorok vésődtek agyába.

»*A szőlő helyes metszése*« cz. könyv második bővített kiadása most hagyta el a sajtót. Írta: Maurer János ismert nevű szakíró és lapszerkesztő. Jeligióje: „Szőlőt metszeni könnyű, de jól metszeni nehéz.“ A könyv kilencz nyomtatott ívre, 144 oldalra terjed és ára csak egy forint = két korona. Szőlősgazdáinknak nélkülözhetlen segédeszköze, tanácsadója és kincses bányája ezen könyv. Az egy forint előleges beküldése után bérmentesen küldi meg szerzője Maurer János (Kassa, Maurerudvar). — Ki öt példányt rendel, hatot kap.

— A szentháromságról szóló czikk jövő számra maradt
Szerk.

A tanult ember egybehasonlítva a tudatlannal, szinte olyan, mint egy ép látó szemü egy vakhoz képest, s ha meggondoljuk, az olvasás mennyire kiszélesíti az elmét, mennyire sokasítja, igazítja, helyesíti és jó rendbe hozza a képzeteket, az az által kiművelt embert, méltán úgy nézhetjük, mint — kinek a tudva levő öt érzéken kívül egy hatodik is van. Oly gyönyörűségeket ad ez, melyeket gazdagság nem adhat és szegénység egészen nem vehet el. Egy kiművelt elmé azt, a ki azzal bír, mentté teszi sok aprólékos ualmarktól, a melyeknek ki vannak téve azok, kik magok magokkal társalkodni nem tudnak és mintegy felyül emeli a szerencsének mind mosolygásán, mind üldöző kedvén

(V. U. 1835)

Brassai.

A Dávid Ferencz Egylet házi estélye.

Márczius 11-én tartottuk meg a D. F. E. házi estélyét. Oly kiváló sikert még a legvérmesebb reményűek sem vártak. Elismerés a rendezőségnek és köszönet a kedves közönségnek.

Ugy éreztük magunkat a városi redout ronda falai között, mint az a ki nem hiszen a saját szemének. Minden talpalatnyi helyen egy ember. Mindenik ismerős, jó barát, hitrokon, érdeklődő és közreműködő. A ki öt bált végig járt e télen, abban a meglepésben részesült, hogy itt mindazokat együtt látja, a kik ott öt helyen szét voltak oszolva. És csupa jó kedv, előkelőség, kellem és izlés mindenütt! Még azok is, a kik közel állottak a rendező bizottsághoz, azt kérdezték, hogy lehet ilyes valamit előteremteni? Mi erre csak azt felelhetnők: erős és jó akarattal. Az erős akarat a rendezőké a jó akarat a közreműködőké. Mindkettő fontos, de mégis az utóbbi fő, és e helyen azonnal a Rigó Anna, Pákey Lajos és Kováts Kálmán, a trio-társaság nevét kell a leghálásabb elismeréssel említnünk. Rigó kisasz-

szonyt a Brassai egylete, Pákeyt unitáriussága, Kovátsot zenei erős hajlama vitte a nyilvánosság elébe Mendelson Sónatáját játszották igazi viztuozitással és benső melegséggel. Az összejátékuk olyan volt a melyre köznyelven azt lehetne mondani: látszik hogy mindig egy kézre játszanak.

Kolozsvárt ismeretes, hogy e három művész állandóan együtt szokott játszani, de soha sem a nyilvánosság előtt. A D. F. E. kiválóan büszke lehet, hogy érette a nagy közönség elébe lépett Hálánkat és köszönetünket nyilvánítjuk e helyen is. Pálffy Anna kisasszony, Várfalvi Pálffy Károly tordai igazgató, okos, bájos leánya egyik jeles olasz költő „Bölcső mellett“ című remek költeményét szavalta művészi tökélyel. A boldogság és az a kétségbeejtő fájdalom érzete, melyel a haldokló gyermek látása eltölti az ifju anya szívét, meglepő valóságban volt kicsalva szivünkéből. Sok anya könnyével fizette meg — Donogány Valeria kisasszony, a kolozsvári zenekonservatorium jeles tanára, tudtunkkal most először lépett nyilvánosság elébe Liszt Rabsodiáját adta elő zongorán. Kiváló erő, kitől a kolozsvári közönség joggal vár sok élvezetes órát Mostani főadatát szépen és derekasan oldotta meg. — Girsik Gyula ismert egyéniség Kolozsvárt, az ő gyönyörű tenorját már számtalanszor élveztük koncertekben, templomokban. Erkel „Nagy ariáját“ énekelte Hunyadi Lászlóból, jó kedvvel, kitünő sikerrel. A közönség újból ismételte azt a kérdést: hogy lehet egy ilyen tehetséget elkerülni. A Girsik hangja a szini vállalkozók kincses bányája lehetne! Végül egy meglepés következett: a derék baritonista színész Mányai, ki Girsiket zongorán kísérte, ismétlés helyett saját zongora kísérete mellett énekelt. Mindenik szereplőt lelkesen megéljenezte a hallgatóság. Mi a magunk és a Dávid Ferencz Egylet nevében nyilvánosan mondunk hálás köszönetet

A Concert után azonnal kezdődött a táncmulatság és conversazione. A négyeseket mintegy 130 pár tánczolta. Többnek nem volt hely.

Az erkölcsi siker mellett rendkívüli volt az anyagi is. Az összes bevétel volt 635 frt, melyből tiszta jövedelem 304 frt 44 kr.

Felűfizettek: Id. Dániel Gábor, Br. P. Horváth Kálmán egyh. főgondnokok, Ferencz József püspök és Hajós János egyh. elnök 20—20 frtot; Albert Dénes 7 frtot, Dr. Meltzl Hugó, Puskás Béla, Pákey Lajos, Zsákó Istvánné 5—5 frtot; Gr. Béli Ákos 3 frt 50 krt; Benkő Mihály, Dr. Engel Gáborné, Donogány Gergelyné, Haller Rezsóné 3—3 frtot; Árkosi Lajos, Bak Lajosné 2 frt 50 krt; Székely Mózes (N.-Szeben), Keresztély Lajos, Fekete Gábor, Gyulay László, Fekete Gyula, Dr. Szentkirályi Gyula, Dr. Lehman Róbert, Dr. Nagy Zoltán, Vass Domokos 2—2 frtot, Bedő Dániel, Ziegler József, Özv. Koronka Antalné, Kelemen Lajos 1 frt 50 krt; Kozma Ferencz, Ifj. Lászlóczky Sámuel, Pallós Albert, Babos Sándorné, Mózés András, Kővári Mihályné, Sipos Gábor, Kuzskó

István 1--1 frtot; Boros Sándor, Dr. Tompa Kamil, Özv. Pataki Istvánné 50—50 krt. A rendező bizottság megbizásából fogadják e helyen is az égylet köszönetét. G á l f i L ő r i n c z pénztárnok.

Nemcsak messze rég' időben
Voltak hős, nagy emberek :
Növel ez az új idő is
Nagy elmét, hős sziveket,
Kik a szabad gondolatnak
— Bármily veszély sujtolja --
Útját híven egyengetik
És nem csüggednek soha.

Savage J. Minot.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **OLVASÓINKNAK** boldog husvéti ünnepet kívánunk közelben és távolban.

— **Mindenütt van** egy két odaadó, buzgó ember az egyházban, a kik aránylag csekély áldozattal nagyon sok jót tesznek. Az egyik az ur asztalát látja el, a másik egy-két darab földjét ajándékozza az egyháznak, a harmadik téglát vettet, fát szállít, követ hord, a templomba új székeket készít, az urasztalát beteríti, vagy arra poharat tesz. Mindenik egy-egy lelki pásztor mert a templomot vonzóvá teszi, a buzgóságra példát ad. Az iskolának is, a papi és tanítói lakásnak is sok olyan kicsiny dolgot lehet juttatni a mi azt otthoniasabbá, vonzóbbá teszi. A ki még nem ismeri az ilyen apró örömeket, lásson utána a legelső alkalomnak.

— **A politika** oly teljesen össze van forrva a magyar ember életével, hogy az a szerencsés változás, a mely az országházban végebe ment meg-látszik az egyes polgárok életében és munkakedvében is. Mindenki jó kedvvel és ujult bátorsággal fog munkájához. Hisszük hogy ennek a hatása meg fog látszani a mi egyleti életünkben is.

— **Patti unitárius** A hírlapok szerint Patti úgy nyilatkozott, hogy az új testamentum olvasása következtében unitáriussá lett.

— **„Meg kell akadályozni a butítás visszatérését“.** A német birodalom egyik ministere a r. katolikusoknak, elnyomások miatti panaszára, azt válaszolta, hogy minden jogos kívánságot meghallgatnak, de a butítás visszatérését meg kell akadályozni. Ez kötelessége és saját jól felfogott érdeke minden államnak.

— **A vallás és a politika** újból szorososan összeülekezett egész Európában. A katolicizmus, hódítási nagy kedvében, kezét fogott a panszlavis-mussal. Nem törődik azzal, hogy Ausztriában a németiség elvesziti vezér szerepét. Annak is csak örvendene ha Franciaországban az egész köztársaság megbukik, csakhogy a veszélyes liberelismus helyébe léphessék a clericalismus.

— **Kozma Tamás** csehétfalvi nyugalmazott lelkész meghalt 73 éves korában. Özvegyet és több gyermeket hagyott hátra. Előbb Recsenyében, nyugalomba lépéséig Csehétfalván volt lelkész.

— **„Szent missió“.** Kolozsvárt nyolcz napig három pécsi jezsuita szent missiót vezetett. Mindennap tartottak beszédet a piaczki templomban,

rendkívül nagy számu, főleg nők és gyermekek előtt Mária Thérzia 1757-ben a karok és rendek kívánatára kitiltotta volt innen a „veszedelmes“ jezsuitákat. Ma szó sem lehet tilalomról, sőt a politikai lapok hirdetik az „örömhirt“. Minő óriási változás az időben és a fölfogásban! Legyenek nyugodtak, mi nem fogjuk zavarni őket „missiójuk“ban. Ne féljenek mert most még a papoktól is zavartalanul szerezhetik magoknak az érdemeiket az elért sikerrel. De ez már aztán minket is bámulatba ejt! Hát egy ilyen föllépésnek sincsen legalább akkora hatása a protestáns papokra, hogy ők is módot keressenek arra, hogy hirdessék az evangélium igazságait, nemcsak vasárnap egyszer-kétszer, hanem a hét folyamán is kétszer-háromszor. Aztán csodálkoznak, hogy apad a lélekszám!

— **A fönnbbi hir az unitáriusoknak is szól.** A veszedelem közös, a néma tétlenség is csak olyan. Hát vajjon meddig tart ez így? Lám a jezsuitáknak van szavuk a gyermekekhez, a tanulókhöz, a leányokhoz, a fiukhoz, a szülőkhez, a nőkhez, az öregekhez, mindenkinek külön. És ezt kihirdetik előre, érthető köznyelven is, a közönség szívesen elmegy már csak azért is, mivel ilyenkor nincs más tennivalója. Nálunk milyen hosszú a három napos ünnep és milyen túrelmetlenek vagyunk ha a beszéd 20 percznél tovább tart. Hát nekünk nem lehetne-e ilyen szentgyakorlatokat végezniük a magunk fölfogása és hite szerint? Vigyázzanak az őrszemek! !

— **Angliában** több egyházfelekezet lapjai szeretnek azzal a hírrel kedveskedni maguknak és olvasóiknak, hogy az unitarismus kezd hanyatlani. Az a furcsa, hogy ugyanakkor a legjobb papjaik lépnek át hozzánk, hiveik százival és országszerte hirdetik az unitarismus evangéliumát. Ugy látszik, hogy az ilyen vád csak önvédelme az ellenfélnek, mert a „Spectator“ czimű lapban, ugyanott, hol a vád megjelent, ezt írják: „Ezernyi ezeren vannak az unitáriusok az angol püspöki egyház kebelében.“

— **Az unitárius főiskola ifjusága** márczius 15-ét ismert lelkesedéssel megünnepelte.

— **Polgári és vadházasság.** Ha lelkészeink községeikben körül néznek, bizonyára fognak találni olyan új házassokat a kik soha sem kérték ki a papi áldást. Ennek az a magyarázata, hogy a felek a törvényes házasságot felbontották, de nem törvényes uton, mert a törvény szigorú és sok pénzt is kíván. A megbomlott felek úgy segítnek, hogy a férfi újból megházasodik, a nő férjhez megy, természetesen balkézre, polgári kötés és egyházi áldás nélkül. Így teremnek a vadházasságok az erkölcs és a társadalom kárára és szegényére. Tisztelet, derék székely népünk jeles erkölcsi érzésének, az ilyen vadházassokat megveti. Egy érdekes példáról van tudomásom. V. faluban egy nagy gazda hirében álló ember fia törvénytelen házasságra lépett. A gazda készítte nagy vacsorát és hiva sok vendéget. A vacsora ideje eljött, a vendégek azonban távol maradtak. A gazda, épen sár lévén, vigasztalta magát: „Nagyon sáros az ut, azért nem jönnek“. Bizony sáros volt ott az erkölcsök útja! É.—A. (Beküldetett).

— **Az udvarhelyi egyházkörből** az esperesi vizsgálószerk körutja alkalmából a következő örvendetes tudósítást vettük át a jelentésből: Általános tapasztalatunk a vizsgálat folyamán az, hogy egész egyházkörünkben a közügyek érdeke kellőleg pártolva van, vallásosság, közérkölciség, valamint a nevelésügye iránt mindenütt meleg érdeklődés nyilvánul. Ay egyházközségekben rend és béke van, melyet egy pár helyen egy kis templomszerk feletti versengés zavart meg.

— **A távollevők száma** egyre rohamosabban nő. Lelkészeinknek, egyházkormányainknak és a távollevőknek is szolgálatot óhajtván tenni a kapott kimutatásokból rendre közöljük azon helységek neveit a melyekben unitárius hiveink laknak: Budapesten az áll. gépgyárnál 7

férfi, korona őrségnél 1, N-Szeben csendőrségnél 1, Naszód erdészeti hivatalnál 1, Temesvár tanár 2, erdészetnél 1, Balázsfalva 2, Páncsova 1, Alsó-Temes (Brassó m.) 1, Miskolcz 1, Kőhalom 1, Brassó (cseléd) 6, Zsombor (cseléd) 3, Újváros 1, Budapest (iparos tanuló) 3, önálló 1, Miskolcz (tanuló) 4, F-Boldogfalva 1, Imecsfalva 1, Kassa 1, Daróc 1, Szarvas 1, Fogaras 14, Budapest 1, Tordó 1, Tzugó 1, Maros Ludas 9, M. Tolna 1, Mócs 4, P-Kamarás 1, Sz-Jakab 1, Dobsina 1, Pozsony 1, Enyed 1, Cs-Gorbó 1, Pánczélceh 1, Zilah 1, Zsibó 1, Középlak 1, Maros-Ujvár 21, Gogánváralya 2, Alpestes 1, V.-Hunyad 2, Bodrogvécs 2, Uj-Arad 3, Farnos 2, Maksa 2, Deresty 1, Sopron 1, Hosszafalu 3, Medgyes 10, Nyiregyháza 2, Golyos 2, Darlacz 1, Ladamos 5, M-Örményes 1, Déva 1, Fehértemplom 5, Kakasszék 1, Czelna 1, Ölvenes 1, Topántalva 5.

— **Ütő Béla** alsórákosi lelkész, a ki az elmúlt évben egy urasztali kenyérvágó kést ajándékozott az egyházközségnek, s ottani papsága óta minden év Szent-Mihály vasárnapján urasztali kenyeret és bőrt ad, újra jelét adta a hívek iránti jóindulatának, s annak fokozására, hogy az egyházi éneklésben magukat gyakorolhassák, s ezáltal az isteni tiszteletet emeljék, ez év elején 20 drb énekes könyvet osztott ki az új kiadásból, oly feltétel mellett, hogy hívei akkor adják meg neki a vételárat, a mikor ez nekik éppen a legkönnyebben modjukban fog állani. A hatás nem is maradt el, mert a hívők kicsiny serege lelkesült éneklésben magasztalja az Urat

— **Felhívás.** Azon volt osztálytársaimat, kikkel az 1888/89 isk. évben érettségit tettünk e helyen tisztelettel felhívom, hogy miután sajátkezüleg aláírt, közös kötelezvényünk szerint a f. évi s e p t. h ó 1-é r e 10 é v i t a l á l k o z ó t f o g a d t u n k : állásukat, tartózkodási helyüket hozzám a f. évi május hó 1-ig tudtul adni sziveskedjenek. Ilyenmü felhívás kibocsátására köteles kötelezvényünk értelmében a f. évben Kolozsvárt lakó valamelyik tanuló társunk; de mivel tudomásom szerint közülünk egyik sem lakik ott, a szükséges levelezések eszközölhetése végett közelbepesemet czélszerűnek és indokoltnak láttam. Balázsfalva (Alsófehérvárm.) 1899. márczius 14. I m r e h J ó z s e f, járási szolgabíró.

— **Spears** Róbert a Britt és külföldi unitárius Társulatnak több évig titkára feb. uár 25-én 72 éves korában meghalt Londonban. Szegény szülők gyermeke volt. A maga erején nőtt föl s úgy szerzette ismereteit is. Nem volt unitárius, de egyik jeles papunk olyan nagy hatást gyakorolt rá, hogy miután az új testamentumot gondosan megismerte, az unitárius egyházhoz csatlakozott. A hol kitartó és lelkes buzgósága sok barátot biztosított számára főleg a gazdag családok között, kik missiói munkájában segítettek. 1867-ben segéd titkára lett a Britt és külf. uni társulatnak 1869-ben rendes. Spears nagy szolgálatot tett Channing műveinek egy shillinges első kiadásával és egy segélyalap gyűjtésével. 1885-ba vált meg a titkárságtól, midőn 20.000 frt jutalmat adtak neki a társulat tagjai. Sp. ur alapított egy Christian Life című lapot, több missiót és gyülekezetet. Conservatív vallásos nézetei miatt sok összeütközése volt unitárius hitfeleivel. A magyar unitáriusokkal melegen rokonszenvezett.

— **Egyik buzgó lelkészünk** a kiköltözés ügyében márcz. 5-ről ezeket írja: Bizonny sokan lehetnek az országban szerteszét, a kik magukat unitáriusoknak vallják, de nem szivhatnak unitárius levegőt s e miatt is, lelkileg könnyen aclimatizálódnak. Az U. K. sokat tehetne és lehet is ennek megakadályozására. Ámde nem elég csak a jó akarat! A jó akarat sokszor megtörhet a nincs miatt s megvalósulhat a van okán. Azt értem, hogy az egyletnek folytonos erősödésre van szüksége, minél többet teszen s akar tenni, annál több anyagi garancia kell. Hiszen a földnek is annál több termékenyítésre van szüksége, minél több terményt ad vagy várunk tőle. Az anyagi gyarapodás aztán szüntelenül szélesíti a szellemi munkálkodás mezéjét. Ez a tudat sarkalt engem

is, hogy a felhívásnak megfelelő 2 új tag után induljak. Annyi eredménye van, hogy 6 új tagot jelenthettek be. Gy. F. Köszönjük. Így van ez jól. Vajha így lenne minden helyen!

— **Kegyes adományok** az egyházakban, hiveink szegénységéhez képest minden évben szépen folynak be az egyházközségek közszükségeire. Az 1898 évi adományokat az esperesi vizsgálószékek kimutatásai alapján rendre közölni fogjuk az adakozóknak elismerésül, másoknak buzdításul. **Maroskörben**, az 1898-ik évben az egyes egyházközségekben történt kegyes adományok: **Szentgericzén**: Jakab József 4 ünnepre úrvacsorai kenyeret 2.50 kr. **Csókfalván**: Faluvégi Gergely és neje Asztalos Juliánna gyászlobogót 4.30 kr. **Biró András** ev. ref. afia az egyháznak egy erdőcskét 10 frt. **Szoboszlai György** rom. kath. afia egy alkalomra úrvacsorai kenyeret és bort 2.50 kr. **Benedek János** egy ízben Faluvégi Gergely két ízben úrvacsorai kenyeret 3 frt.

Átvesszük a „Közművelődés“ gy.-fehérvári kath. püspöki lapból a következő cikkekért: „Megtérés. Püspök urunk ó méltósága f. hó 19-én vette vissza (?) anyaszentegyházunk kebelébe az unitárius felekezetből Kőváry Arthur kolozsvári szolgabíró. S mivel az unitáriusoknak kik antrinitáriusok — kereszttségét az egyház nem tartja érvényesnek, püspök urunk a hitvallás letétele előtt a megtérő fiatal embert feltételelesen megis keresztelte (anabaptista). A lélekemelő (?) szertartásnál Kőváry tanui Máylath J. Géza gróf püspök urunk testvérbátyja és az öreg Bruckner bácsi voltak.“ Ezt a középkorba illő dolgot nevezzük mi XIX század végi „esetnek“ csak azt szeretnők tudni hol van az a bárány a mely elégtételi „áldozatul“ adatik.

— **Halálozás.** **Inczefi Sámuel**, kolozsvári collegiumunkban az elemi iskolának 9 éven át buzgó tanítója, márcz. hó 20-án elhunyt 30 éves korában. Az elhunyt fiatal tanító egyike volt azoknak, a kik teljesen a maguk erejére hagyatva, sok küzdelem és nélkülözés árán jutnak pályáikhoz, de egyike volt azoknak is, a kik a legnagyobb lelkesedéssel, odaadással végzik nehéz feladatukat. Kiváló jó tanító, páratlan nevelő hunyt el benne, kinek ravatalát tanítványai igaz fájdalommal, mély megilletődéssel állották körül. Azok a gyermeki könnyek voltak hű tanui annak a mély szeretetnek, a melylyel őt mindenik tanítványa s ő mindeniket körül vette életében. Szülői és testvérei gyámolukat, a szerető jegyes igaz szerelmét, a tanítványok a tanítók mintaképét, az iskola egy derék munkását gyászolják az elhunytban.

— **Legij. Desbordes Auguste** szigorló orvos, életének 27-ik évében hosszas szenvedés után folyó hó 25-én megszűnt élni.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Felolvasásaink. Márczius 5-én tartottuk második felolvasó gyűlésünket. Ez alkalommal **Fekete Gábor** alelnök ült az elnöki székekben. Kedves, meleg szavakkal üdvözölte az összegyűlt női és férfi szép közönséget. A felolvasói széket **Hajós János** egyleti elnök ur helyett **Gálfi Lőrincz** tanár és egyl. péz-tárnok foglalta el, fölolvastva az elnöknek **Dr. Brassai Sámuel** életéből kiragadott egy igen jellemző jelenetet 1848-ból, mely Brassait mint költőt és mint lovagot mutatja be. Ezután **Mina Jánosné**, az unitárius leányiskola kedvelt tanítónője olvasta föl a **Nők világában** közölt, nagy tetszéssel fogadott felolvasását. Egyleti titkár olvasta föl **Végh Mátyás** fogarasi polg. isk. igazgatónak most közölt két szép legendáját, melyeket a közönség kitüntetőleg fogadott. A felolvasások előtt és után a **D. F. E.** női és férfi vegyes énekkara énekelt meghatóan és nagy tetszéssel. Elnök a felolvasóknak és az énekkarnak s vezetőjének **Iszlai Márton**-nak, meleg köszönetet mondott.

A D. F. E felsőfejéri fioköre tavaszi rendes közgyűlését f. évi febr.

18-án tartotta meg Datkon az egyházközség nagy érdeklődése mellett. Az egyházi ének után Kiss Aladár áhitatos imában emlékezett Istennek végtelen szeretetéről, mely csaknem 3½, száz éven segítette meg szent vallásunk követőit, s most első püspökünk nevében munkáló egyletünk által jölvőleg vezeti a vallás-erkölcsei élet mezéjén. Sikert és megszenteltetést esdve törekvéseinkre biztos reménnyel tekint jövőnk elé. Dániel Elek egyleti elnök akadályozva lévén Lőrinczi István alelnök meleg szavakban üdvözölte a megjelent tagokat és a gyülekezetet. Péterfi Gyula „Bodor András történetét“ szavalta el, mely költemény egyszerűségre és takarékosagra int Nisztor Joákhim felolvasást tartott a „Földmivelés előnyeiről,“ melyben arra buzdította a gazda-közönséget, hogy munkálkodásukban ne felejtsek azt az élvezetet, melyet a változatos természet oktatolag és nagyon sokszor gyógyítólag nyújt. Kiss Aladár elszavalta „Megbánás“ című verset. Végül alelnök buzdító beszéde következett. Az ünnepély végeztével a fiókkör tagjai az egyleti ügyek tárgyalása végett a papi lakba vonultak. A mult gyűlés jegyzőkönyve felolvastatván hitelesítettett, s annak gondos szerkesztéseért Útő Béla titkárnak jegyzőkönyvi dicséret mondatott. Az egylet tagjai közé belépett Kelemen György lelkész Datkról és Nagy János Ürmösről. A munka kedv fokozása végett díjazással egybekötött nemes versenyt határozott a gyűlés és pedig egy oly dolgozat megírására, a mely nyári vasárnapi tanításra alkalmas legyen; tételül megállapítottatott. „Mi teszi kedvessé az ifjút?“ Miután az egylet pénzvagyona csekély, díjazásra felajánlottak Osváth Gábor, Lőrinczi István, Kiss Aladár, Szabó Mózes, Péterfi Gyula és Nisztor Joákhim 1—1 koronát, összesen 6 koronát, mely összeg fiókköri pénztárnokhoz letétbe helyeztetett. A következő gyűlés Felső-Rákosra lett kitűzve, mely alkalomra egy felolvasás, két szavallat és egy három szölamu ének előadására a tagok közül a szereplők önként ajánlkoztak. Útő Béla, fiókköri titkár

Murányi Farkas Sandor miniszteri számvizsgálót a papnövelő intézet ifjúsága, az intézet iránt tanusított érdeklődése és az intézet hallgatói részére pár évvel ezelőtt tett 1000 frtos alapítványában nyilvánult lángoló szeretete elismeréseül, az „önképző kör“-nek f. évi február hó 21-én tartott ülésében a kör tiszteletbeli tagjává választotta.

Pályázati hirdmény. A D. F. E. felsőfejéri fiókköre pályázatot hirdet egy oly dolgozat megírására, mely nyári vasárnapi tanításra alkalmas legyen. Tételül kiűzetik: „Mi teszi kedvessé az ifjút?“ Jutalma a tagok önkéntes adományából hat korona. Pályázhatnak a fiókkör tagjai. A pályamunka jeligés levél kíséretében f. évi június 1-ig Lőrinczi István alelnökhöz (Felső Sákos) adandók be. Később érkezendő művek figyelembe nem vétetnek. Alsó-Rákos 1899. márczius 10. Útő Béla, fiókköri titkár.

A D. F. E. új tagjai. Az új év első negyede a Dávid Ferencz Egyletnek szép eredményt biztosított. A tagok jelentékenyen szaporodtak egy pár régi tag buzgolkodásából és az Unitárius Közlöny iránti érdeklődésből. Minthogy az egylet gyarapodása közös érdeke minden egyleti tagnak, az új tagokat ime bemutatjuk, kérvén a t. régi tagokat: fogadják szívesen és örömmel. Szegedi Zoltán kereskedő, Kolozsvár. Dr. Borbely Sámuel, Torda. Dr. Boér Jenőné, Inozefi Albert, Tövis. Mózes András, Temesvár. (három tagot bejelentett Mózes Mihály Abrudbányai lelkész). Dr. Nyiredi Jenő, Keszthely. Kiss Samu Ágostonfalva. Katona Márton, Alsó-Rákos. Szabó Mózes körjegyző, Kelemen György, Tibáld Margit, Fogaras Bedó Ferencz, Fogaras. Péterfi Gyula, Nisztor Joachim, H. Héviz. (8 tag a f. fehércörhöz tartozik, bejelentő Kiss Aladár f. e. pénztárnok). Pálfi József, Máslak, (gy. Szuhay János). Kovács Józsefné, H.-M.-Vásárhely, Katona Mihály, Sárd. Katona Sándor, Jakabházy Gábor, Sz.-Keresztur. Péterffy Mihály, Szt.-Abrahám. Bartok Endre, Kede. Tóth Vilmos, Szt.-Abrahám, önképző-

kör, Csehétfalva. Gálffy Kálmán, Gálffy Kálmánné, Székely-Keresztur. (9 új tag a kereszturi f. egylethez tartozik) Székely Ferencz, Déva. Benedek Imréné. Gidófalvi Benedekné, Deák Lajos, Bekó Mihály, Egyed Albert, Pál Ferenczné, H. Oklánd. (6, Gyűjtő Pál Ferencz), Rutkovszky Róbertné. (gy. Nemes Kálmánné), Czupor Ferencz, Toroczkó. (gy. Gálfi Lőrincz), Benigni Sámuel, Akeszman Albert, Kolozsvárt. (gy. Iszlai Márton) Godra Mihály, Kis-Solymos. (gy. Nagy Sándor). Dr. Erdődi Endre, Mócs. Révész Kálmán Kassa. (előf.) Szigethy Margit, (gy. Fülöp Mózes), Fülöp Sándor, N.-Bánya. (gy. Mátéfi Ferencz), Simon Ferencz, Toroczkó. Barabás Lujza, Kapus. Kiss István, M.-Szt.-Jakab. Gálfi Mihály, Mészkö. (1 gy. Gálfi Zsigmond), Kanyaró Pál, Devecser. (gy. Kanyaró Ferencz), Medveczky József, B.-Szarvas. (gy. Dr. Nyiredi Géza), Tóbis Ferencz, Maros-Ujvár, Demeter Ferencz, Dobsina. Szász Mózes, Kolozsvár. Székely Ferencz, Egeres. Kenessey Béla, Kolozsvár, (előf.) K. Nagy János, Mező-Domb. (1. gy. Kászoni Árpád), Gombos Mihály, id. Boros Ferencz, Halmágyi Márton, Lukácsi Zsigmond, Nemes Lajos, Vég Gyula, Boros Pál, Boros János, Gombos András, Vég József, Lukácsi Ferencz, Pap Sándor, Boros Sámuel, Nagy József, Fekete László, Boros József, Tordátfalva. (16. gy. Deák Miklós), ifj. Fazakas Dénes, B.-Ujfala. (gy. Péter Sándor), Simon József, Toroczkó. Cserey János, Topánfalva, Jánosi Pál, Szind. Szilágyi Józsefné, Kolozsvár. Somlyai Gyula, Budapest. (1. gy. Gál Miklós), Ozsváth Áron, Ozsváth Ferencz, Pap László, K.-Demeterfalva, Firtos Lajos, Benczédi Sándor, ifj. Pap Zsigmond, Benczéd. (6. gy. Györfi Ferencz), Vas Lajos, Nyomát.

— Missió A lelkész urak nemcsak személyes érintkezéssel hanem levelezés útján is modját ejthetik a hívek fölkeresésének és lelki gondozásának. Több ezer távollévő várja és kéri az ilyen gondozást.

Az egylet pénztárába f. é. febr. 27-től márcz. 23-ig rendes tagsági díjat fizettek: Kovács Ábrahámné, Dr. Veress Lajos Kolozsvár 98-ra, Ptacsnik Mihályné 96-ra, Godra Mihály Kis-Solymos, Özv. Rákosi Józsefné Abrudbánya, Kozma Elek A.-Siménfalva 99-re, Ürmössy Jenő Báré 98-ra. Id. Széll Géza Székely-Keresztur 97—98-ra, Székely János Torda 96—98-ra, Czákó László Torda 95—98-ra, Dr. Todor Mózes Toroczkó 97—98-ra, Létay Domokos Sinfalva 97—99-re, Biró János Segesvár, M. Farkas Sándor, Zsakó Istvánné Kolozsvár 99-re, Kleinhempel Sámuelné Torda 97—98-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Székely Klára Kolozsvár, Özv. Rákosi Józsefné Abrudbánya, Dombi Géza Kőröspatak, Darkó Lajos M.-Szakál, Csegezy János Topánfalva 99-re, Özv. Nagy Tamásné V.-Szt.-Iván 98-ra, Sándor Géza Bpest, Bedő Dénes Naszód, Pálffy János Kékes 99-re, Pálffy Dénes Tarcsafalva 96—98-ra,

A maroskői f. e. pénztárába tagsági díjat fizettek: Gál Ferencz Sz. Gericze, Sárosi József Csokfalva 98-ra, Unitárius Egyházközség Csokfalva, Unitárius Egyházközség Szentháromság, Pap Sándor Szentháromság, Unitárius Egyházközség Ny-Sz-László, Ny-Gálfalva, Ny-Sz-Márton, Vadad, Kaál, N-Ernye, Ny-Szt Király, Ikland, Vass Lajos Nyomát 99-re, Cseh Sándor Nyomát 95—96-ra, Boros György Kaál 98-ra, Kelemen Árpád Kaál 99-re, Szakács Ferencz Kaál 98—99-re, Lőrinczy Dénes Ikland 98-ra, György Albert, Filep Domokos Ikland 99-re, Szabó Lajos Szabéd 98-ra, Tulyai Györgyné M.-Vécs 97—99-re, Nagy Zsigmond Názánfalva 97—98-ra

Kolozsvár, 1899. márcz. hó 23-án.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek. Sz. ly. Egy ilyen tudositás még járt a kezünkben Furcsa volna, hogy „Bachusnak“ áldozzon az a ki az egy igaz Isten szolgálatára lépett föl. Talán félremagyarázás, vagy rágalom van a dologban Jobban utána kell

járni. Mi nem tehetünk föl ilyesmit. — Cs. J. Topf. Részvétellel vettük a szomorú hirt. Örvendünk, hogy helyébe lépett. Kérjük továbbra is buzgóságát. — G. D. K. - s Nem üzzük-fűzzük tovább. Ez hivatalos utra tartozik. — **A t. lelkes urakat** kéri a szerkesztő, hogy külön nyomtatott fölhívására sziveskedjenek válaszolni főleg a „*nők világa*“ rovatába. — D. M. F. Ez már igazán megüti a mi mértékünket. Jövőkör. Vajha az az életadó elem minél előbb csörgedezne a szomjas oldalak új ereiben! Az egészségért és életért nem sok semmi pénz! — Gy. F. Minden Demosthenesnél szebben beszél a tett! Ez szól a multa is, a jövőre is. A jövőben rajtunk a sor. Bele állunk! — *Mindenki* példát vehet attól a mint a főnöktől, a ki nemcsak előljár, hanem dolgozik is ésszel, szívvvel, pénzzel és tollal is. Hálát adhatunk, hogy az Isten nekünk mindezeket megadta a mi főnökeinkben Olvasóink fogadják örömmel és kész szívvvel azt a ki ma fellépik az Unitárius Közlöny írói között. — F. L. Csupa öröm látni a lelkes munkának ilyen derék termékeit. Igyekezni fogunk olvasóink kezébe juttatni mert hisszük, hogy szívesen és haszonnal fogják olvasni. De türelmet kérünk, mert, Isten jóvoltából, oly bő termésünk van, hogy alig alig tudtuk elhelyezni. Jövő számban. — *Egy keresztény asszony. Budapest.* Meglepő, kedves és nekünk igazán becses. Nagyon szeretnék tudni kihez van cserencsénk, de ha ebben az örömben nem is részesülünk a pár szót: „*Az egy igaz Istennek*“ a jövő számban kiadjuk. Olvasóinkat biztonnal nagyon fogja érdekelni egy nem unitárius nőnek ilyen szép nyilatkozata. — R. G. A „*konfirmációi emléklapok*“ elmentek a maguk útján. — K. L. Helyt. A Brassaira vonatkozó jegyzeteket szívesen vesszük és várjuk. — **Olvasóink** sziveskedjenek tagdíjaikat beküldeni és maguk mellé legalább egy tagot gyűjteni, mert különben lapunkat kénytelenek leszünk egy ivre leszállítani.

TARTALOM: Tizenkét cikk az unitarismusról. Jézus evangéliuma. Csegezy László. 97. lap. — Mi az imádság? Br. Petrichevich Horváth Kálmán. 105. l. — A hit árán Boros György. 109. — Krisztus és az arany kenyér. (Legenda.) Végh Mátyás 111 l. — Nőkvilága: A kis leányokról. 113. l. — A székely népköltészet legszebb virága. Kanyaró Ferencz 117. l. — Magyar hon. (Költ.) 119. l. — Irodalom. 119. l. — A Dávid Ferencz Egylet Háziestélye. 120. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 122. l. — Egyleti élet és munkásság 125. l. —

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájba Kolozsvárt.